

PEDAGOG

RESPUBLIKA ILMU JURNAL

The journal "Pedagog" covers the sphere of spiritual and educational thinking of a person, the socio-political life of a person, institutions of civil society, global problems, problems of education, new technologies produced today, reforming the education system and publishes scientific articles on open scientific popular analysis.

The journal is intended for students, masters, professional scientists and researchers, university professors. The publication publishes articles of a problematic and scientific-practical nature.

Volume 7, Issue 4

Exact
Natural
Medical
Technical
Economics
Philological
Pedagogical
Social sciences
and humanities

«BEST PUBLICATION»

Ilmiy-tadqiqotlar markazi ©

“PEDAGOG”

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

MATERIALLARI TO‘PLAMI

15-APREL, 2024-YIL

7-TOM 4-SON

O‘ZBEKISTON

2024

	STRUCTURAL-SEMANTIC ANALYSIS OF STATIONARY TERMINOLOGICAL VOCABULARY.	
101.	Atashayxov Abduvahid Abdushukurovich KURASH BO'YICHA YUQORI MALAKAGA EGA BO'LISH TEXNIKASI	582
102.	Гульмира Джуманиязовна Арсланова ФОРМИРОВАНИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	588
103.	Lukmonova Salomat Gafurovna RAQAMLI TA'LIM – O'QUV-TARBIYA JARAYONIDA SIFAT SAMARADORLIGI OMILI	594
104.	Z.M. Zarifova « FORMATION OF MANAGEMENT CULTURE AMONG PRESCHOOL EDUCATION PRACTITIONERS »	600
105.	Бадалова Б.Т. ЗАМОНАВИЙ ТИЛШУНОСЛИКНИНГ СОҲАЛАР ТЕРМИНОЛОГИЯСИ ВА АМАЛИЙ МЕТОДИКАСИ	608
106.	Axmadxonov Afzaliddin Abduvosi O'g'li, Ochilov Istam Nabiyeovich ELEKTROSHOK QURILMALARINING QO'LLANILISHI, AFZALLIKLARI, KAMCHILIKLARI VA TUZILISHI.	615
107.	Nargizakhon Khodjayeva Saydolim kizi THE PEDAGOGICAL FEATURES OF SELF-STUDY: A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF ITS' TYPES	620
108.	Toshmurodov Ahror VOYAGA YETMAGAN JINOYATCHILAR SHAXSINI O'RGANISHNING KRIMINOLOGIK TAVSIFI VA UNING AHAMIYATI	626
109.	Qosimova Xusnuraxon Oybek qizi TURLI TIZIMDAGI TILLARDA KIRISH BO'LAKLAR VA ULARNI IFODALOVCHI SINTAKTIK VOSITALAR	631
110.	Абдукаримова Шахноза Набиевна БУЛАЖАК ТАРБИЯЧИЛАРДА КРЕАТИВЛИК ҚОБИЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМИ.	635
111.	Serkaboyeva N.B. BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'YIN TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA O'QUVCHI QIZIQISHINI ANIQLASH YO'LLARI	640
112.	B. F. Mirzamuratov O'RTA TA'LIMDA FIZIKANI O'QITISH JARAYONINING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI.	644
113.	Maxamatxo'jaeva G.U. INGLIZ VA RUS BAYNALMINAL SO'ZLARNING TARJIMA MUAMMOLARI	647
114.	Ahmedov Azimjon Ilkhomovich Olimova Odinaxon "INTRODUCTION TO TRANSLATION AND STRATEGIES"	651
115.	Ahmedov Azimjon Ilkhomovich Ashirova Nilufarxon "UNDERSTANDING TRANSLATION UNITS AND SHIFTS"	656
116.	Gulyuza Maxamataliyeva BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARI BILAN INDIVIDUAL ISHLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	661
117.	M.M. Xamrakulova KASB TANLASHGA MUNOSABAT TIZIMIDA MAVJUD MUAMMOLARI	664
118.	Khomidova Ayshakhanim THE FIRST ACADEMIC WOMAN OF UZBEKISTAN KHADICHA SULAYMANOVA	669
119.	Teshaboyev E. KURASH MUSOBAQASIGA HAKAMLARNI TAYYORLASH USUL VA SHAKLLARI.	671
120.	Saytinbetov E. FUTBOL MUSOBAQALARNI TASHKIL QILISH VA O'TKAZISH	674
121.	G'ulomjonov D. GANDBOL O'YINIDA TEXNIK TAKTIK TAYYORGARLIKNING AHAMIYATI	680

FUTBOL MUSOBAQALARNI TASHKIL QILISH VA O'TKAZISH

MAMATQULOV RAVSHANJON SOLIJONOVICH

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, "Jismoniy madaniyat" fakulteti katta o'qituvchisi

Saytinbetov E.

CHDPU Jismoniy madaniyat fakulteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Futbol hakamining tarbiyachi – pedagog va o'yin rahbari sifatidagi ahamiyati juda katta. Aniq hakamlilik qilish, maydonda ro'y beradigan qo'polliklarga va ayrim futbolchilarning intizomsizligiga qarshi qat'iy kurashish, musobaqalashayotgan komanda o'yinchilariga o'z vaqtida tanbeh va ko'rsatmalar berish musobaqani taktik va texnik jihatdan yuqori darajada o'tkazishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Futbol, jismoniy tayyorgarlik, hakam, afsayt, maxsus tayorgarlik, jarima, aut, musobaqa, afsayt.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ СОРЕВНОВАНИЙ ПО ФУТБОЛУ.

Аннотация: Значение футбольного судьи как воспитателя, педагога и игрового менеджера очень велико. Четкое судейство, строгая борьба с грубостью и недисциплинированностью некоторых игроков, своевременное вынесение выговоров и указаний игрокам команды-соперника помогут провести соревнования на высоком тактико-техническом уровне.

Ключевые слова: Футбол, физическая подготовка, судья, офсайд, специальная подготовка, пенальти, аут, соревнование, офсайд.

Futbol musobaqalari o'quv-mashg'ulot ishlarining asosiy qismini tashkil etadi. Ular mashg'ulotlarda qiziqishni oshiradi, mamlakatda futbolning ommaviy rivojlanishiga yordam beradi. Futbolchi o'yinlarda muntazam qatnashmay turib yuqori natijalarga erisha olmaydi. Musobaqalar musobaqa qatnashchilarining va umuman komandaning jismoniy, texnik, taktik va axloqiy-irodaviy tayyorgarligi darajasini aniqlaydi, o'quv-mashg'ulot jarayonining ahvoli va yo'nalishini aniqlash imkonini beradi. Musobaqa natijalari o'quv-mashg'ulot ishlarini yakunlash vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Musobaqalar qat'iylikni, g'alabaga erishish yo'lidagi iroda kuchini, korxona jamoasi, shahar, respublika, mamlakat oldidagi mas'uliyat hissini tarbiyalaydi. O'yinlarning emotsional keskinligi futbolchilarning psixologik xususiyatlarini aniqlashga imkon beradi.

Ochiq havoda o'tkaziladigan musobaqalar qatnashchilarni sog'lomlashtirish jihatidan katta ahamiyatga ega bo'lib, jismoniy kamolotning hammabop va qimmatli vositalaridan biridir. Musobaqalar ko'p sonli tomoshabinlarni jalb qilish bilan futbolni targ'ib qilish va ommalashtirishning qudratli vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Ular musobaqa qatnashchilari va tomoshabinlarga uyushtiruvchi ta'sir ko'rsatib, tomoshabinlarni jismoniy tarbiya va sport bilan faol shug'ullanishga jalb etadi.

Futbol hakamining tarbiyachi – pedagog va o'yin rahbari sifatidagi ahamiyati juda katta. Aniq hakamlik qilish, maydonda ro'y beradigan qo'polliklarga va ayrim futbolchilarning intizomsizligiga qarshi qat'iy kurashish, musobaqalashayotgan komanda o'yinchilariga o'z vaqtida tanbeh va ko'rsatmalar berish musobaqani taktik va texnik jihatdan yuqori darajada o'tkazishga yordam beradi.

Musobaqa turlari: Oldiga qo'yilgan vazifalarga qarab musobaqalarni asosiy va yordamchi musobaqalarga bo'lish mumkin.

Yagona sport tasnifi talablariga muvofiq tashkil etiladigan va natijalariga ko'ra sport tasnifi belgilanadigan hamda g'olib yoki chempion degan nom beriladigan musobaqalar asosiy musobaqalarga kiradi.

Musobaqalarning asosiy turi – taqvim musobaqalar bo'lib, ular sport tadbirlarining yagona taqvim rejasida nazarda tuziladi va tasdiqlangan nizomga muvofiq ravishda o'tkaziladi.

Qo'yidagilar musobaqalarning asosiy turlariga kiradi:

- birinchilik yoki chempionatlar;
- kubok musobaqalari;
- saralash musobaqalari.

Birinchilik yoki chempionatlar – eng mas'uliyatli musobaqalar bo'lib, ularning natijalari bo'yicha g'olib komandaga chempionlik nomi beriladi. Musobaqalarni tashkil etishning bu turi komandalar kuchini oqilona baholashga, olib borilayotgan o'quv-trenirovka ishining sifatini taqqoslashga imkon beradi.

Kubok musobaqalari juda ko'p komandalarni jalb etish va g'olibni nisbatan qisqa muddatlarda aniqlash maqsadida o'tkaziladi. Kubok musobaqalari eng yaxshilarni izchillik bilan olish prinsipi bo'yicha o'tkaziladi.

Saralash musobaqalari musobaqalarning keyingi bosqichida qatnashish uchun eng kuchli komandalarni aniqlash maqsadida o'tkaziladi.

Musobaqalarning yordamchi turlariga qo'yidagilar kiradi:

- nazorat uchrashuvlari;
- o'rtoqlik uchrashuvlari;
- namunali uchrashuvlar;
- qisqartirilgan musobaqalar.

Nazorat uchrashuvlari komandalarni bo'lajak musobaqalarga tayyorlash va ularning tayyorgarligini tekshirish maqsadida o'tkaziladi.

O'rtoqlik uchrashuvlari o'quv-mashg'ulot maqsadlarida yoki an'anaviy musobaqalar planida o'tkaziladi.

Namunali uchrashuvlar futbolni ommalashtirishga va sport mahoratini ko'rsatishga xizmat qiladi.

Qisqartirilgan musobaqalar bir necha soat mobaynida o'tkaziladi. Ular, odatda, bayram kunlariga va sport mavsumining ochilish yoki yopilish kunlariga rejalashtiriladi.

Bunday musobaqalarni o'tkazishda o'yin vaqti qisqartiriladi. Qisqartirilgan musobaqalarning dasturi faqat o'yin o'tkazishni emas, balki o'yinchilarning texnik yoki jismoniy tayyorgarligiga doir musobaqalarni ham o'z ichiga olishi mumkin.

Musobaqalarni rejalashtirish: Mamlakatimizda jismoniy tarbiya harakatining tashkiliy tuzilish xususiyatlarini hisobga olgan holda respublikalar, viloyatlar, shaharlar va jismoniy tarbiya jamoalarida o'tkaziladigan futbol musobaqalarining muayyan tizimi qaror topgan. Bu tizim turli ko'lamdagi musobaqalarning mintaqaviy va muassasa prinsipini hisobga olgan holda muttasil, izchil bo'lishini va almashinib turishini talab etadi.

Bu musobaqalarning bir yo'la ikki joyda bo'lishi, jamoalarning haddan tashqari band bo'lib qolishi, uzoq vaqt yo'lda bo'lishning oldini olishga hamda jamoalarda to'la qimmatli o'quv-mashg'ulot ishlari uchun sharoit yaratishga imkon beradi. Musobaqaning umumiy yig'ma taqvim rejasini faqat tadbirlar ro'yxati emas, balki sport tashkilotlarining futbolini yanada rivojlantirish yuzasidan birgalikda olib boradigan ishlarning chuqur o'ylangan rejasidir.

U territorial va idoralar bo'yicha uyushtiriladigan musobaqalarni o'tkazish bilan aloqador barcha masalalarni o'z ichiga oladi. Respublika, viloyat o'lka va shahar musobaqalarining yig'ma taqvim rejasini yuqori tashkilotlar tomonidan rejalashtiriladigan musobaqalarni hisobga olgan holda, 4 yillik qilib tuzish maqsadga muvofiqdir. Zarur o'zgartirishlar kiritilgandan keyin futbol bo'yicha umumiy yig'ma reja tegishli jismoniy tarbiya va sport qo'mitalarining ommaviy sport tadbirlari rejasiga kiritiladi hamda barcha sport tashkilotchilari uchun majburiy hisoblanadi.

O'yin tizimlari: Amalda o'yinning uchta asosiy tizimi qaror topgan: davrali tizim, bir yoki ikki marta yutqazgandan keyin o'yindan chiqib ketiladigan tizim, avvalgi ikki tizimning kombinatsiyasidan iborat bo'lgan aralash tizim.

Davrali tizim: Musobaqaning davrali tizimida har bir komanda, agar musobaqa bir davrali o'tkazilsa, bir-biri bilan bir marta, agar musobaqa ikki davrali o'tkazilsa, ikki marta uchrashishi kerak. Uning bunday tizim yoki adolatli musobaqalashuvchilar kuchlari nisbatini ancha oqilona belgilashga va kuchli jamoani aniqlashga imkon beradi, bunda musobaqaning umumiy yakunidagi tasodifiylik elementi ma'lum darajada bartaraf qilinadi. Bu tizim bo'yicha musobaqalarni ikki davrali qilib o'tkazish eng to'g'ri hisoblanadi.

Davrali tizimda musobaqa ishtirokchilarining barcha o'rinlari to'plangan ochkolar soniga qarab aniqlanadi. O'tkazilgan barcha o'yinlar natijasida eng ko'p ochko olgan jamoa (yoki jismoniy tarbiya kollektivi) g'olib hisoblanadi. Bir yoki bir necha jamoalarda ochkolar teng bo'lib qolganda, g'olibni aniqlash uchun musobaqa tartibida qandaydir qo'shimcha ko'rsatkichlar yoki tadbirlar (masalan, shu jamoalar o'rtasida qo'shimcha o'yin yoki shu jamoalar o'rtasidagi avval o'ynalgan o'yin natijalari, yoki kiritilgan to'plar nisbati) nazarda tutilgan bo'lishi kerak.

Davrali tizim bo'yicha o'ynash tartibida qur'a tashlash bilan musobaqada qatnashuvchi komandalarning nomerlari aniqlanadi. Jamoalarning aniqlangan raqamlari asosida o'yinlar jadvali (kalendari) tuziladi. Musobaqalar bir davrali qilib o'tkazilganda, o'yin bir-biri bilan bellashuvchi ikki jamoadan dastlabkisining maydonida o'tkaziladi. Agar musobaqada ikki davra nazarda tutilgan bo'lsa, ikkinchi o'yin keyingi jamoa maydonida o'tkazilishi kerak.

Davrali tizim bo'yicha o'tkaziladigan o'yinlar kalendarini uch usul bilan tuzish mumkin.

Birinchi usul. Musobaqada ishtirok etuvchi komandalar soniga qarab, jamoalarning umumiy soniga yaqin bo'lgan tok son olinadi va unga muvofiq ravishda vertikal chiziqlar o'tkaziladi. Masalan, 6 ta jamoa bo'lganda, unga (ya'ni 6 soniga) yaqin bo'lgan toq son 5 bo'ladi. Demak, besh vertikal chiziq o'tkazish zarur. Jamoalar soni 10 ta bo'lganda, unga yaqin toq son – 9, demak, to'qqizta vertikal chiziq chizilgan bo'lishi kerak va hokazo.

Vertikal chiziqlarning ostidan va ustidan, pastdan boshlab chapdan o'ngga qaratib jamoalar nomeri ketma-ket tartibda birinchidan musobaqada qatnashuvchi jamoalarning umumiy soniga eng yaqin bo'lgan toq songacha, orada bir chiziq qoldirib yozib chiqiladi (10-jadval).

Bu raqamlar keyingi raqamlarni grafik tarzida yozish uchun dastlabki reja bo'lib hisoblanadi. Birinchi kun o'yinlar taqvimini tuzish uchun birinchi raqamdan boshlab vertikal chiziq atrofida soat strelkasiga qarshi yo'nalishda oshib boruvchi tartibda barcha ishtirok etuvchi raqamlar yozib chiqiladi. Qolgan o'yin kunlarining taqvimini tuzish uchun vertikal chiziqlar o'rtasidagi barcha raqamlar, avval ularning ostiga va ustiga qo'yilgan raqamlarni hisobga olgan holda, ilonizi qilib qo'yib chiqiladi. Shuni ham aytish kerakki, raqamlar birinchi vertikal chiziqlarning o'ng tomonidan ortib boruvchi tartibda takrorlanib yoziladi.

Ushbu musoboqa tizimi, odatda, o'yinlar qisqa muddatda o'tkazilishi kerak bo'lganda va musoboqada qatnashuvchijamoalar soni ko'p bo'lgan taqdirda qo'llaniladi. Kubok, respublika va shahar kubogi o'yinlari odatda shu tizim bo'yicha o'tkaziladi. Mag'lubiyatga uchragan jamoa musoboqalardan chiqib ketadi.

Mag'lubiyatga uchragach chiqib ketish tizimi bo'yicha o'tkaziladigan o'yinlar tartibini aniqlashda avvalo musoboqada qatnashish uchun buyurtma bergan jamoalar soniga mos setka tizish zarur, shundan keyin qur'a tashlanadi. Jamoa o'zi tortib olgan raqamga muvofiq tizulgan setkaga yoziladi. Shunday qilib, bir-biri bilan o'ynaydigan jamoalar qur'a tashlash bilan aniqlanadi. Setka jamoalar soniga qarab tuziladi. Agar jamoalar soni ikki sonining darajasiga teng bo'lsa 22 q 4; 23 q 8; 24 q 16; 25 q 32; va hokazo), hamma jamoalar o'yinni birinchi davradan boshlaydilar.

Musoboqada qatnashuvchi jamoalar soni $2n$ ga teng bo'lmasa, u holda setka ikkinchi davraga kelib $2n$ ga teng miqdordagi jamoa qoladigan qilib tuzilishi kerak. Binobarin jamoalarni bir qismi o'yinlarni ikkinchi davradan, bir qismi esa birinchi davradan boshlaydi.

O'yinni birinchi turdan boshlaydigan jamoalar sonini aniqlash uchun qo'yidagi formuladan foydalanamiz:

Futbol musoboqalarini aralash tizim; Musoboqalar amaliyotida aralash tizim futbol musoboqalarining ikki tizimi davrali tizim va mag'lubiyatdan keyin o'yindan chiqib ketila-digan tizimning kombinatsiyasidan iborat. Bu usulga binoan musoboqa-ning bir qismi (dastlabki yoki yakuniy qismi) mag'lubiyatdan keyin o'yindan chiqib ketiladigan tizim bo'yicha, boshqasi esa davrali tizim bo'yicha o'tkaziladi. Ba'zan mag'lubiyatdan keyin o'yindan chiqib ketiladigan tizim kichik guruhlariga bo'lingan jamoalar o'rtasidagi musoboqalarning dastlabki vismida qo'llaniladi, qolgan jamoalardan bitta kuchli jamoalar gurihi tashkil etiladi, bular musoboqalarning yakuniy qismida bir-birlari bilan davrvli tizim bo'yicha uchrashadilar.

Mag'lubiyatdan keyin o'yindan chiqib ketiladigan tizim bo'yicha (bunda musoboqada qatnashuvchi jamoalar sof qur'a tashlash bilan aniqlanadi) o'tkaziladigan musoboqalarga hos bo'lgan tasodifiylik faktorini kamayti-rish istagi musoboqa tashkilotchilarini musoboqa o'yinlarining tobora yangi tizimlarini izlashga majbur etadiki, bu tizimlar, odatda, aralash usullaridan iborat bo'ladi.

Hilma-hil xalqaro turnirlarda, jumladan jahon birinchiligi va olimpiada o'yinlarining final qismida keng qo'llanilgan o'yin tizimlari shu tariqa paydo bo'lgan.

Bu tizimga binoan musoboqada qatnashuvchi jamoalar guruhlariga bo'linadi. Masalan, musoboqada qatnashuvchi jamoalar soni 16 ta bo'lganda, ular har bir guruhda to'rttadan jamoa bo'lgan to'rt guruhga bo'lib yuboriladi. Guruhdagi o'yinlar davrali tizim bo'yicha bir yoki ikki davrada o'tkaziladi. Jamoalarni qur'a tashlash bilan guruhlariga bo'lishni turli sharoitlarni hisobga olib o'tkazish mumkin. Bu sharoitlar oldindan Musoboqa nizomida ko'rsatib o'tiladi (jamoalarning xududga mansublik printsipli, kuchli jamoalarni oldindan klassifikatsiyalash asosida turli guruhlariga bo'lib yuborish va hokazo). Jamoalar qandaydir bir joyda yig'ilganda emas, balki turli guruhlar va xatto guruhga kiruvchi jamoalar xudud jixatidan turli joylarda joylashtirilganda ham musoboqalarni bu tizimi bilan o'tkazish mumkin. Guruhda birinchi yoki ikkinchi o'rinni egallagan jamoalar keningi musoboqalarga ishtirok etishga yo'l qo'yiladi. Bu musoboqalar mag'lubiyatdan keyin o'yindan chiqib ketish bilan o'ynaladigan tizim bo'yicha o'tkaziladi, bunda birinchi ikki tur o'yinlarida bir guruhdagi jamoalar bir- birlari bilan uchrashmasliklari kerak, chunki ular dastlab o'zaro o'yin o'tkazganlar.

Qo'yidagi musoboqa o'tkazishning shunday sxemasi keltiriladi, bu sxema musoboqaning birinchi qismida ham, shuning bilan birga ikkinchi qismida ham jamoalarning qur'a tashlashidan oldin tasdiqlangan bo'lishi kerak.

Yuqorida keltirilgan musoboqa tizimining afzalliga ravshan: bunda musoboqaning birinchi qismida mumkin bo'lgan dasodiflar iloji boricha yuqotiladi va musoboqalar jamoalar soni anchagina ko'p bo'lganda ham nisbatan qisqa muddat ichida o'tkaziladi.

Ma'lumki, mag'lubiyatdan keyin o'yindan chiqib ketish tizimi bo'yicha o'ynaladigan o'yinlarda yoki aralash tizimda o'tkazilayotgan musoboqada, garchi o'yin asosiy va qo'shimcha vaqtda durang bilan tugallansa ham, bir o'yinda yohut bir necha o'yindan keyingi musoboqalarda qatnashish uchun g'olibni aniqlash zarur, albatta.

Buni aniqlashning birnecha usuli bor. Ulardan birining, hozirgi vaqtda eng keng tarqalganining mohiyati shundan iboratki, jamoalar o'zaro ikki marta: o'z maydonida shuningdek raqib maydonida uchrashadilar (bunda o'tkazilgan har bir o'yin uchun ochko beriladi). Ochkolar soni teng bo'lgan taqdirda kiritilgan va o'tkazib yuborilgan to'plarni nisbati e'tiborga olinadi, shu bilan birga raqib maydonda kiritilgan bir to'p ikkitaga hisoblanadi.

O'yinning oxiriga kelib (mazkur holda ikkinchi o'yinining ohiriga kelib) ochkolar va kiritilgan hamda o'tkazib yuborilgan to'plar nisbati teng bo'lib qolsa (to'plar nisbati nolga teng), g'olibni aniqlash uchun qo'shimcha 30 daqiqa vaqt beriladi. Agar qo'shimcha vaqtda ham jamoalardan hech biri g'alabaga erishmasa g'olib jamoa 11 metrlik to'p tepish bilan aniqlanadi. Bu to'plarni har ikki jamoa o'yinchilari, o'yin tugashi bilanoq darvazabon qo'riqlab turgan darvozaga 11 metrlik to'p tepilpdigan belgidan navbatma – navbat tepadilar.

Adabiyotlar.

1. Nurimov R.I., Iseev P. – Futbolchilarni tayyorlashda pedagogik nazorat (Pedagogik tavsiyalar) T. 2007
2. Nurimov R.I., Sergeev G.M. – Jismoniy tarbiya institutining pedago-gika fakulteti uchun dastur (ixtisoslashtirish kursi) T.2002
3. Sergeev G.M., Nurimov R.I. – Futbol buyicha balalar va usmirlar sport maktabi olimpiya urinbosarlari, bolalar va o'smirlar maxsus maktabi, olimpiya o'rinbosarlari bilim yurti o'quv-mashq qilish va sport komolo-tiga erishish guruhlari uchun dastur T. 2004 yil.
4. Akramov R.A., Talibdjanov A. – Yuqori malakali futbolchilarni tayyorlash. O'quv qo'llanma 2009 y